

*Tijdschrift
voor
Numismatiek*

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- & PENNINGKUNDE

VOL. XXVII

Tweemaandelijks tijdschrift

Nr. 1 1977

Redactie : VAN KEYMEULEN André

Jules Lootenslaan 33
9620 ZOTTEGEM

Thesaurie, publiciteit, verzending : LE MAIRE Pierre

De Broquevillelaan 53, bus 12
1200 BRUSSEL

Bijdrage : Beschermend lid : 500 fr.

Lid : 300 fr. — Buitenland : 350 fr. te storten
op P.C.R. nr. 000-0846038-04 van het E.G.M.P. te Brussel of
via de afdelingen.

* * * * *
* Het Europees Genootschap voor Munt- en Penning- *
* kunde biedt aan alle leden en bevriende organisaties *
* zijn beste wensen van geluk en voorspoed voor 1977 *
* * * * *

**MUNTEN EN ERETEKENS VAN HET
KONINKRIJK BELGIË, 1831-1976**

Het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek Albert I, Keizerslaan 4 te 1000 Brussel, richt in zijn tentoonstellingszaal van 12 februari tot 2 april 1977 een expositie in van munten en eretekens van het Koninkrijk België, 1831-1976. Deze tentoonstelling biedt een volledig overzicht van de munten van het Koninkrijk van 1831 tot heden, evenals van alle officiële eretekens die heden in België

nog verleend worden. Daar deze tentoonstelling a.h.w. het zilveren regeringsjubileumjaar van Z. M. Koning Boudewijn afrondt, werden ook speciale afdelingen ingelast die gewijd zijn aan de portretten van onze vorsten op de munten van de Nederlanden vanaf 1506, alsmede aan de eretekens, gesticht of hersticht tijdens de regering van Koning Boudewijn en aan de eretekens betrekking hebbend op het Koninklijk Huis. Deze tentoonstelling is de eerste waarin het Penningkabinet uit zijn historische reeksen twee haast volledige verzamelingen tentoonstelt, zodat ca. 600 stukken door het publiek zullen kunnen bewonderd worden.

Wat de munten betreft worden alle typen getoond die sinds 1831 in omloop geweest zijn, in totaal 103, waarvan 6 voor goudmunten en 39 voor zilvermunten. Voor de verschillende regeringen zijn ze a.v. verdeeld: 24 voor Leopold I, 18 voor Leopold II, 22 voor Albert I, 17 voor Leopold III, 9 voor Karel en 13 voor Boudewijn. In de afdeling vorstenportretten komen munten voor uit onze gewesten vanaf de regering van Karel V, in totaal 170.

Onder de 221 eretekens komen alle Belgische orden voor t.w. de in dubbel opzicht eigenaardige Leopoldsorde, de enige die over een halsketen als juweel beschikt en ook de enige die een maritieme, burgerlijke en militaire afdeling heeft, de met haar palmen en medailles wel uitgebreide Kroonorde en de merkwaardige Orde van Leopold II, daarnaast de eretekens die a.h.w. de evolutie van de maatschappij weerspiegelen zoals de Medaille voor Sportverdienste en de Ster van Kadet van de Arbeid, benevens talrijke eigenaardige of zeldzame stukken zoals het staafje Medaille van de Oorlogsvrijwilliger-Strijder, het voor de toekomst bedoeld Oorlogskruis, de Halsketen van de Leopoldsorde en de Ster van Grootlint van de Militaire Leopoldsorde, persoonlijk bezit geweest van Jean Sylvain van de Weyer.

De catalogus van de tentoonstelling, waarin alle tentoongestelde typen staan afgebeeld, werd zo opgevat dat hij zowel voor de louter belangstellende als voor de meer ervaren numismaat een degelijk naslagwerk vormt: van elke munt worden immers, naast beschrijving en afbeelding, per jaar en per taal de slagaantallen opgegeven met, voor twijfelgevallen, een kritische verklaring, alsmede een zeer uitgebreide bibliografie o.m. van tijdschriftenartikelen; voor de eretekens wordt een historische verklaring gegeven voor elke groep, waarbij aandacht ging naar de wetteksten en de bibliografie, alsmede naar de in deze sector vaak voorkomende varianten. De catalogus biedt derhalve voor talloze belangstellenden een uitstekend basismateriaal (150 blz., 31 pl., prijs 350 F, tijdens de tentoonstelling 250 F).

Ter gelegenheid van deze tentoonstelling geeft de Koninklijke Bibliotheek Albert I tevens een gouden en zilveren medaille uit die de getrouwe weergave is van een Karolingisch muntstuk, de zilveren

denier. Deze penning toont op de voorzijde het monogram KAROLVS, gevormd door de letters K, R, S en L welke verbonden zijn met een $\diamond$ die de letters A, O en V voorstelt. Daarrond het tot XCRA-TIOADLREX vervormd omschrift « gratia dei rex (= Karel, koning bij de genade gods) ». Op de keerzijde staat het tot +ENVICODEONIT vervormd omschrift « in vico deonantis (= in de nederzetting Dinant) », rond een kruis, kristelijk symbool dat van de Merovingische munten werd overgenomen. Deze zilvermunt werd tussen 867 en 877 geslagen in het muntatelier van Dinant voor de Karolingische vorst Karel de Kale (843-877). Het is het oudste muntstuk, afkomstig uit onze gewesten, waarop het woord « REX » voorkomt met vrijwel dezelfde betekenis als het heden nog heeft! Het mone-tair stelsel van de Karolingers steunde volledig op deze zilvermunt.

De weergave van deze denier in medaillevorm werd geslagen op een schijf van 21 mm (goud 18 kt, 10,2 g, 2.700 F BTW inbegrepen; zilver 950%, 6,3 g, 300 F BTW inbegrepen) en is voor belangstel-lenden beschikbaar vanaf de openingsdag van de tentoonstelling ter plaats of per schriftelijke bestelling (2.750 F, 340 F). Ten aanzien van de in 1973 uitgegeven kopij van een Nervische stater verduide-lijkt een dubbele instempeling van het ateliermerkje op de rand dat

deze medaille de 2de is in een reeks van 12 die a.h.w. een overzicht zal bieden op de numismatiek van onze gewesten.

SPELEN MET MUNTSCHATTEN

Spelen met historische documenten zoals munten en muntschatten, en daar bedoelen we alleen munten en muntschatten met gekende vindplaats mee, kan op verschillende manieren gebeuren.

We laten hier het numismatisch en economisch aspekt terzijde om alleen de geschiedkundige waarde van deze documenten in ogen-schouw te nemen, t.t.z. hun datum.

Verder werd getracht de technische kant van de zaak achterwege te laten daar dit ons in al te veel details zou doen treden.

In de voorbije eeuw werd de studie van muntschatten meestal nogal expeditief afgewerkt. Gelukkig zijn er toch een paar uitzonderingen. Bijvoorbeeld: het jongste stuk van een muntschat dateert uit de regering van keizer X. De schat werd tijdens diens regering ingegraven en dit ten gevolge van een invasie van Barbaren! De gevolgtrekkingen waren al even zelfzeker wanneer slechts een deel van een muntschat kon genoteerd worden. Dit bracht ook mee dat archeologische lagen samen met de erin aangetroffen voorwerpen te nauw gedateerd werden.

Het valt niet te ontkennen dat die expeditieve methodes soms juiste resultaten opleverden, maar in het licht van de wetenschappelijke numismatische studies die in ons land werden ingeluid in 1951 door Professor Paul Naster met zijn studie van de schat van Grotenberge, dienen veel van ingeburgerde en vaststaande meningen meer genuanceerd te worden. Als men weet dat een muntschat meerdere data heeft, waarvan slechts die van het vinden geschiedkundig van weinig belang is, voelt men toch dadelijk aan dat alles niet zo eenvoudig is.

Naast de datum van het vinden van een schat heeft men ook nog:

a) de datum van ingraven. Het ingraven van antieke muntschatten mag vergeleken worden met het plaatsen van geld in een bankkluis. De ingegraven munten vormen nog géén muntschat daar de bezitter er al dan niet stukken kan van wegnemen of stukken kan aan toevoegen.

b) de belangrijkste datum voor de geschiedkundige is de datum waarop het ingegravene een schat wordt. Dit gebeurt op het ogenblik dat de bezitter niet meer in staat is zijn goed op te halen. Gewoonlijk is dat de datum van zijn overlijden. Overlijden dat het gevolg kan zijn van alle mogelijke oorzaken en niet alleen tengevolge van oorlog of invasie zoals sommigen nu nog beweren, bijvoorbeeld Crawford, een Engelsman die het alleen houdt bij een gewelddadige dood en die, als reactie op mijn mening daarover, de Romeinse burgeroorlog

als voorbeeld koos! Wat Crawford niet scheen te weten is dat Engeland, waar meer Romeinse muntschatten gevonden worden dan in België, geen enkele invasie gekend heeft.

Het is vanzelfsprekend dat de meeste spaarpotten schat geworden zijn door het gewelddadig overlijden van hun eigenaars, maar er zijn toch steeds die uitzonderingen, die we wellicht nooit zullen kennen, die ons tot grote voorzichtigheid moeten aansporen.

c) een andere datum is de datum van het jongste stuk uit een muntschat. Deze datum laat ons met zekerheid weten dat het ingegraven geheel niet vóór die datum schat geworden is.

Een voorbeeld met hedendaagse munten kan het bestaan van die verschillende data goed duidelijk maken. Nemen wij een persoon die alleen leeft en zich een spaarpot aanlegt met stukken van 100 frank. Deze persoon kan er nu nog steeds stukken aan toevoegen. Maar deze stukken werden niet meer geslagen na 1954. Bang voor dieven kan de spaarder zijn hebben in een geheime plaats bewaren. Veronderstellen we dat de eigenaar sterft in het jaar 2000 en dat die munten honderden jaren later teruggevonden worden. Als er dan niet over de archieven van het kadaster en van de burgerlijke stand kan beschikt worden, zoals dit voor de Romeinse periode het geval is, en bij gebrek aan andere elementen, zal men dan alleen met zekerheid kunnen besluiten dat de bezitter van die stukken van 100 frank zeker tot in 1954 geleefd heeft. Het verschil tussen de datum van het laatste stuk en het schat worden is ook een probleem dat zich dikwijls stelt als een schat eindigt met stukken die een belangrijke muntdevaluatie voorafgaan. De goede stukken worden opgepot en de vraag stelt zich wanneer die spaarpot schat geworden is. Een voorbeeld uit deze eeuw: de zilveren stukken van 5 frank van de Latijnse Muntunie. De laatste stukken werden geslagen tussen 1875 en 1880. Zij waren evenwel nog volop in omloop in 1914. Nu zijn er nog lieden die, 100 jaar na het oudste stuk, nog een hele ketel van dergelijke stukken bewaren!

Met dit alles zijn we nog niet aan het einde van de dateringsproblemen. Men heeft vastgesteld dat de Romeinen hun geldsoorten afzonderlijk bewaarden. Zo bijvoorbeeld de in 1846 gevonden muntschat van Montroeuil-sur-Haine. Deze muntschat bestond uit vier vazen die op verschillende plaatsen ingegraven waren. Eén van die vazen bevatte de sestertii, één andere de denarii en de overige twee vazen de antoniniani. Zo ook de muntschat van Zottegem-Velzeke gevonden in 1971 door de heer Luc Van Durme en door bemiddeling van de heer Marc Rogge ter studie in het Penningkabinet neergelegd. Deze schat was bewaard in een glazen fles. Onderaan zaten antoniniani en bovenaan denarii.

Het vaststellen dat de Romeinen hun geldsoorten afzonderlijk bewaarden is op zichzelf van weinig belang. Als men daarenboven weet dat de meeste muntschatten die gevonden worden slechts uit

één soort munten bestaan, dan moet men, in dit laatste geval en dan zeker voor de eerste drie eeuwen van onze tijdsrekening, zich de vraag stellen of men al dan niet met een volledige muntschat te doen heeft.

De reeds aangehaalde muntschat van Montroeuil-sur-Haine toont duidelijk aan hoe voorzichtig men moet zijn : veronderstellen we dat men bijvoorbeeld alléén de vaas met de sestertii gevonden had, waarvan het laatste stuk de beeltenis van Septimius Severus (193-211) toont, dan zou men deze muntschat kunnen dateren van omstreeks de jaren 200-210. Indien men alléén de vaas met de denarii gevonden had, waarvan het laatste stuk van Gordianus III (238-244) is, dan zou deze al 30 tot 40 jaar later moeten gedateerd worden. Daarentegen bevatten de twee vazen met de antoniniani stukken die vervaardigd werden voor Postumus (260-269), wat een verschil geeft van 60 jaar met de stukken uit de eerste vaas.

De muntschat van Montroeuil-sur-Haine toont nog een ander dateringsprobleem. Sommige munten circuleerden nog lang nadat de aanmuntning ervan opgehouden was en andere geldsoorten waren nog lang in omloop alhoewel de massale invoer in onze gewesten had opgehouden. Deze muntschat toont aan dat de sestertii van de 1ste en van de 2de eeuw nog volop in omloop waren in het midden van de 3de eeuw. Een ander voorbeeld zijn de muntschatten met stukken uit het einde van de 4de eeuw. Na 402 komen er praktisch geen Romeinse munten meer in onze gewesten, maar de toen in omloop zijnde stukken zijn zeer, zeer lang in omloop gebleven.

Op de vraag « over welk Romeins schattenmateriaal we heden kunnen beschikken » kunnen volgende cijfers aangehaald worden : zonder rekening te houden met muntschatten die nooit ter studie werden voorgelegd, zijn er 259 in België gevonden en met zekerheid gekende muntschatten. Daarvan zijn er 147 (56,7 %) weinig of niet bruikbaar, meestal omdat ze slecht gepubliceerd werden of omdat slechts een klein deel van de muntschat gekend was. Zo gebeurt het dat bijvoorbeeld muntschatten die volledig gezien werden, maar waarvan het laatste stuk niet dateerbaar was, bij gebrek aan een goede beschrijving of een juiste referentie, toch in bepaalde gevallen weinig of niet bruikbaar zijn. Dit is het geval voor de muntschat van Montroeuil-sur-Haine, waarvan we alleen weten dat hij eindigt met 5 munten van Postumus. Dat 112 min of meer bruikbare muntschatten die zich over 4 eeuwen spreiden, onvoldoende zijn is een feit, maar met een voorbeeld zullen we trachten aan te tonen hoe muntschatten toch hun steentje bijdragen tot een betere kennis van de geschiedenis uit die periode in onze gewesten.

De periode die, in verhouding met haar duur, ons het meeste muntschatten heeft nagelaten is deze van de Gallische tegenkeizers die onze gewesten bestuurden tussen 260 en 271. Nemen we uit deze periode de ons gekende muntschatten uit de regering van Postumus. Herinneren we ons eerst dat Postumus, generaal van

keizer Gallienus, aangesteld was om de Romeinse Rijn grens te verdedigen tegen de uit het Oosten komende invallers. In 260 usurpeerde Postumus de keizerlijke macht in Gallië, Spanje en Britannië, of tenminste in het grootste gedeelte van deze gebieden. Hij regeerde 10 jaar en werd vermoord in 269.

Al naar gelang de datum van hun laatste stuk zijn de bruikbare muntschatten van Postumus in vier groepen te rangschikken. De eerste groep bevat twee muntschatten met munten uit 260 : Maisières (Henegouwen) en Han-sur-Lesse (Namen). Bij deze muntschatten moeten deze die eindigen met stukken van Gallienus uit de jaren 259-260 gevoegd worden om een overzicht te krijgen uit die jaren en waar de machtswisseling in onze streken wel voor iets zal tussen gezeten hebben. Een volgende groep plaatst zich in de eerste helft van 262. Wij kennen de muntschatten van Dailly, Leerbeek, Eben-Emaal en één uit de omgeving van Namen. De derde groep wordt gevormd door de muntschatten die eindigen met stukken uit 263. De laatste groep dateert uit de jaren 267-268, periode waarin een geweldige inflatie plaats vond en waarin het zilveragehalte van de munten van 18 % op 1 à 2 % teruggebracht werd. Van deze groep kennen we : Lichtervelde, Riemst, Grotenberge, Zingem, Elverdingen en Werken in het Vlaamse landsgedeelte en Aarlen, Ben-Ahin, Thullin II, Lompret en Nismes in het Waalse gedeelte.

Keren we nu terug tot de derde groep die, in ons land, vertegenwoordigd is door 7 muntschatten die eindigen met stukken die op de keerzijde MONETA AVG tonen en die in het jaar 263 gedateerd worden. Daarbij kunnen we nog twee schatten voegen die uit bronzen munten samengesteld zijn. Noteren we eerst dat de MONETA AVG munten de minst zeldzame zijn uit de regering van Postumus en dat zij beslist nog in 264 geslagen werden. Verder dat zij een devaluatie voorafgaan van ongeveer 12,5 %. Dit wil zeggen dat deze muntschatten te dateren vallen tussen 263-264 en de jaren van de grote inflatie 267-268, of misschien iets later nog.

Als we nu de 9 in België gekende schatten uit deze groep geografisch in ogenschouw nemen, bemerken we dat ze alléén in de westelijke helft van ons land te vinden zijn. Het zijn : Basècles (Henegouwen), Belsele (Oost-Vlaanderen, bewaard in het Museum van Sint-Niklaas), Denderleeuw (Oost-Vlaanderen), twee schatten in Howardries (Henegouwen), Zottegem-Velzeke (Oost-Vlaanderen) en Izenberge (West-Vlaanderen) voor wat de zilveren schatten aangaat, tenslotte Havré (Henegouwen) en Petigny (Namen) voor wat de bronzen schatten betreft.

Als we nu meer westelijk kijken dan stellen we vast dat Noord-Frankrijk ook dergelijke muntschatten bezit. Zo werden daar 11 bronzen muntschatten genoteerd. Wat de zilveren muntschatten uit die streken betreft moeten we zeggen dat we niet over voldoende documentatie kunnen beschikken. Wat er ook van zij, het thans ge-

kende gebied dat door die muntschatten bestreken wordt spreidt zich grosso-modo uit tussen Antwerpen, Namen, Parijs en de Noordzee.

Het besluit dat uit deze gegevens kan getrokken worden ligt voor de hand. Tussen 263 en 268 of wat later gebeurde er « iets » dat spaarpotten in muntschatten deed veranderen. De juiste verklaring voor dit « iets » laten we aan de archeologen en aan de historici over.

Om te eindigen zou ik willen vragen het leitmotiv van het Penningkabinet ook tot het Uwe te maken : « muntschatten voor de wetenschap redden ». Niet om enkele numismaten wat speelgoed in de handen te stoppen maar om deze waardevolle geschiedkundige documenten die de muntschatten zijn, van een onherroepelijke vernietiging te redden door te helpen hun studie mogelijk te maken. (1)

Marcel THIRION

(1) Met toelating van de auteur overgenomen uit de *Annalen van het XLIIIe Congres van de Federatie van de Kringen voor Oudheidkunde en Geschiedenis van België, Sint-Niklaas-Waas 1974.*

GOUDEN PENNINGEN UIT DE PERIODE 1965-1977

In twee voorgaande bijdragen (1) werden de mogelijkheden belicht om een verzameling te vormen met attestmedailles uit de periode 1792-1829. In deze bijdrage zal, naar aanleiding van de talrijke, recente uitgaven van gouden penningen, onderzocht worden of het voor eventuele belangstellenden in België wenselijk is en mogelijk is om met dergelijke stukken een verzameling samen te stellen. Aangezien behoorlijke informatie het onvermijdelijk begin moet zijn voor elke gedegen verzameling, werden alle bekende uitgaven die tussen 1965 en 1977 hebben plaatsgevonden, samengebracht in één tabel waarin — indien zij tenminste bekend zijn (2) — gegevens vermeld werden als uitgever, diameter, gehalte, oplage, prijs en bestemming van elk stuk.

Deze tabel wijst uit dat 59 uitgaven hebben plaatsgevonden. Daarvan waren 21 bestemd voor het publiek (groep P), 30 voor een gesloten groep (PO) en 8 voor het Koninklijk Hof (groep PK).

Logischerwijze gesproken zullen de 30 stukken van groep PO na enige tijd vrijkomen en in de handel geraken. Opgemerkt weze

(1) J. LIPPENS, Brugse attestmedailles uit de periode 1792-1829, *Tijdschrift voor Numismatiek* 1976, blz. 14-19 ; J. LIPPENS, Attestmedailles van het ateneum van Namen uit de periode 1792-1829, *Tijdschrift voor Numismatiek* 1976, blz. 39-45.

(2) M. COLAERT, De penningen van het genootschap, *Tijdschrift voor Numismatiek* 1976, blz. 1-14 ; DE MEDAILLE IN BELGIË, 1969-1971, blz. 1-290.

	ø mm	gewicht	gehalte	oplage	P,PO,PK	prijs
1965	21	10	900	30.000	P	750 F
	33	20,2	900	15	P	3.500 F
1966	—	—	—	—	P	1.250 F
3.	32	18	900	96	P	2.800 F
4.	EGMP, Charleroi					
1967	26	18	900	5	PO	
5.	Griffon bruxellois					
1968	30	28	750	110	P	3 000 F
6.	400ste verjaardag van Pieter Breugel					
7.	Brussel, Kredietbank	12	750	220	PO	
8.	Stad Geraardsbergen	—	900	1	PK	
9.	Centrale Kas voor Landbouwkrediet	—	900	20	PO	
1969	35	54	900	1	PK	
10.	Bouillon, Wegencongres					
11.	Pro post	17,5	900	100	PO	
12.	Antwerpen, Spaarkrediet	49,5	750	2	PO	
13.	Brussel, Kredietbank	12	750	220	PO	
14.	100 jarig bestaan van La Louvière	18	900	58	P	3.750 F
15.	Erasmus	15,84	—	—	P	
16.	Bastogne, Ardenneenslag	267	750	1	PK	
17.	Ternansprijs	340	750	1	PO	
18.	Paul Struye	170	750	1	PO	
19.	Brussel, Cercle colombophile	19,5	750	2	PO	
20.	Gent, Kanaal Gent-Terneuzen	300	750	4	PK	
21.	Brussel, Nationale Maatschappij voor Huisvesting	55	750	1	PK	

		ø mm	gewicht	gehalte	oplage	P,PO,PK	prijs
1970	22. Kumps	31	23,8	750	10	PO	
	23. Brugge. Fusie	26	11,49	750	63	PO	
	24. Goldschmidt	45	100	950	2	PO	
	25. 750ste verjaardag Châtelet	32			74	P	
	26. Brussel. Kredietbank	22	29,1	750	146	PO	
	27. Mobutu	50; 31	36; 23,26	900	115; 50	PO	
	28. Herdisconterings- en Waarborg Instituut	70	301	900	1	PK	
	29. La Royale Belge	50	108	750	2	PK	
	30. Ophthalmische Kring	70	317	900	1	PO	
1971	31. Numismatische Dagen	27	18	900	250	P	2.000 F
	32. Bezoek Keizer Hirohito	31	—			P	(buitenland)
	33. Achille Van Acker	40	88	900	1	PO	
	34. Michel Van Damme	70	275	750	1	PO	
	35. Katholieke Universiteit Leuven	60	171,4; 170,2	900	10; 10	PO	
1972	36. Provincie Brabant	30	25,7	900	20	PO	
	37. Nervische stater	22	10,3	750	399	P	2.300 F
	38. Belgica	40; 30	64; 29	900	40; 64	PO	
	39. Antverpia	31; 24; 31	23; 12; 21	750	10; 20; 6	PO	
	40. Koningin Elisabeth wedstrijd	70		750	5	PO	
	41. Vlaamse Toeristenbond	70	166	750	1	PO	
1973	42. Collin	100	850,5	750	1	PO	

		ø mm	gewicht	gehalte	oplage	P,PO,PK	prijs
1974	43. Arenberg	42		750	10	PO	
	44. BASF	28		750	20	PO	
1975	45. Themabelga	35; 25		900	2; 25	PO	
	46. Dierenriem	18; 35		750		P	2.300 F; 12.500 F
	47. EGMP. Charleroi	31			2	PO	
	48. EGMP. Antwerpen	30			36	P	5.150 F
	49. Grote Keinerstoet	31	18	900	330	P	7.300 F
	50. Amis philanthropes	21		750	1	PO	
	51. Comité National. Horlogerie-Bijouterie	40	—	750	10	PO	
	52. Herdisconterings- en Waarborg Instituut	70	253	900	1	PK	
1976	53. Numismatische Dagen	30	19	900		P	5.000 F
	54. Boudewijnpennning	21	6,45	900	94.205 F 105.795 N 318.187 L		
	55. Rubenspenning. Stad Antwerpen	21	6,45	900	94.000 (?)	P	2.000 F
1977	56. Karolingische denier	21	10,2	750		P	2.700 F
	57. James Ensor	24	11,2	750	250	P	4.900 F
	58. IJzerbedevaart	25	9	900	3.500	P	4.000 F
	59. Rubenspenning. Uitgeverij Mauquoy	30	19	750	2.500	P	5.670 F

PSEUDO-MUNTEN UITGEGEVEN TUSSEN JUNI 1975 EN SEPTEMBER 1976

nochtans dat de oplagen uit deze groep enerzijds, met 15 uitgiffen van minder dan 10 penningen, klein zijn en anderzijds sterk aangevreten worden door het verwerken tot juwelen van de kleine penningen, d.w.z. 17 stukken op 30 met een doorsnede van minder dan 35 mm. De groep biedt bijgevolg reële, maar erg beperkte mogelijkheden! Groep PK biedt geen mogelijkheden omdat die stukken, behoudens werkelijk uitzonderlijke omstandigheden, nooit zullen verhandeld worden. Groep P tenslotte biedt veel mogelijkheden en wellicht daarom kan hier van koren en kaf gewaagd worden: twee soorten uitgiffen moeten worden onderscheiden t.w. 1) die welke uitsluitend geldwinst beoogt en 2) die welke vooral publiciteit nastreeft. Van de eerste mag de verzamelaar per definitie weinig goeds verwachten zoals artistiek minderwaardige stukken, veel te grote oplagen, verspreiding via banken en financiële instellingen, onbetrouwbare oplagen en hoge prijzen per gram zuiver goud! Ter zake zal de ervaring b.v. met de verspreiding, de oplage en de heruitgifte, van een recente penning, menig numismaat een vingerwijzing geweest zijn! Van de tweede groep kan integendeel, juist omdat de uitgifte een zekere publiciteit nastreeft, hetzij voor de uitgever, hetzij voor de kunstenaar, hetzij voor het herdachte onderwerp van de penning, wat positievers verwacht worden zoals artistiek waardevolle penningen, goedoverwogen oplagen, beperkte maar doeltreffende verspreiding, onbeduidend risico op heruitgifte en tenslotte een voordelige prijs per gram zuiver goud. Op dit stuk vergelijk men in de tabel even de uitgiffen van de Breugelpenning (1968) en de Numismatische Dagenpenning (1976) met sommige andere!

De verzamelaar zal allicht gemakkelijk de stukken uit de groep PO kunnen onderscheiden van die uit de groep P, wat vooral een probleem van informatie stelt! In de groep P daarentegen P1 uit P2 houden zal heel wat moeilijker zijn en vooral een kwestie zijn van scherpe, kritische zin! Met informatie en met kritische zin kan een eventuele belangstellende beginnen een verzameling van gouden penningen aan te leggen; nochtans moet hij terdege beseffen dat 20% van alle theoretisch aanschafbare stukken enige stukken zijn die bijgevolg bijzonder moeilijk zullen kunnen verworven worden, dat 40% eveneens ernstige moeilijkheden zal opleveren om ze aan te schaffen en dat tenslotte slechts de overblijvende 40% betrekkelijk gemakkelijk zal kunnen verworven worden maar voor een deel onaanvaardbaar is! Deze percentages, geldig voor de periode 1965-1977, kunnen uiteraard veranderen, maar desondanks zal toch elke verzameling, zij weze per thema, per streek, per jaar e.d., altijd opnieuw op die moeilijkheden stuiten.

Samenvattend kan men besluiten met het verzamelen van gouden penningen uit de hedendaagse tijd, als een zeer lastige onderneming te bestempelen waaraan slechts met uiterste omzichtigheid mag worden begonnen.

J. LIPPENS

Bahama eilanden.

Stuk van 100 dollars, 1975, goud 500/1000, 18 g, 33 mm, geslagen ter herdenking van de 2de verjaardag van de onafhankelijkheid. Op de kz. een inheemse papegaai.

Stuk van 100 dollars, 1975, goud 916/1000, 5,46 g, 21 mm, met op de kz. de flamingo's. Tenslotte werd in 1975 nog een stuk van 50 dollars op de markt gebracht (goud 916/1000, 2,73 g, 17 mm) met op de kz. een tobacco duif.

In 1976 stelden de Bahama eilanden het grootste en zwaarste goudstuk te koop dat ooit geslagen werd. Het betreft een stuk van 2.500 dollars, goud 917/1000 met een gewicht van 407,26 g en een doormeter van 72 mm. Het stuk heeft echter 1974 als datum. De oplage bedraagt 500 exemplaren. De verkoopprijs: 5.000 US dollars.

Stuk van 100 dollars, 1976, identiek aan het eerst beschreven stuk, dat de 3de verjaardag van de onafhankelijkheid herdenkt. Deze verjaardag leidde ook tot de uitgifte van een stuk van 10 dollars, zilver 750/1000, dat op de kz. de gele vlierstruikbloem afbeeldt.

Belize.

Stuk van 100 dollars, 1976, goud 900/1000, 6,2 g, 26 mm, dat de verloren gegane Maya-kultuur herdenkt. Op de kz. een typische Mayatekening.

Canada.

Met de regelmaat van een klok bracht Canada de verschillende reeksen « Olympiade-munten » op de markt. Iedere reeks bevat twee stukken van 10 dollars (zilver 925/1000, 48,6 g, 45 mm) en twee stukken van 5 dollars (zilver 925/1000, 24,3 g, 38 mm). De vierde reeks is gewijd aan de veld- en baansport en brengt volgende beelden: kogelstoten vrouwen en hordenlopen heren (10 dollars); speerwerpen vrouwen en marathonloop heren (5 dollars). De vijfde reeks is gewijd aan de watersport. Op de stukken van 10 dollars staan een peddelaar en een zeiler; op die van 5 dollars een duikster en een zwemmer. Voor de zesde reeks (1976) zijn de beelden: schermen en bokssport (5 dollars) en aan ijshockey en voetbalsport (10 dollars). De zevende reeks die ook dateert van 1976 toont op de keerzijden de Olympische vlam en een beeld van het Olympisch dorp (5 dollars) en het Olympisch stadion en de Olympische wielervedbaan (10 dollars).

Om uit de financiële strop te geraken werden in 1975 ook twee goudstukken van 100 dollars te koop aangeboden. Hoewel de stukken een « identieke waarde » hebben verschillen de technische karakteristieken : het ene stuk heeft een gehalte van 583/1000, weegt 13,33 g en heeft een doormeter van 26,5 mm ; het andere stuk haalt een gehalte van 916/1000, weegt 16,96 g en heeft 25 mm doormeter.

In 1976 werd een stuk van 100 dollars aan de reeks toegevoegd. Het heeft dezelfde karakteristieken als voorgaand stuk van 100 dollars en stelt op de kz. de godin Pallas Athene en een atleet voor.

Ter herdenking van de 100ste verjaardag van de Parlementsbibliotheek in Ottawa werd een stuk uitgegeven van 1 dollar, 1976, zilver 925/1000, 21,95 g, 36 mm, dat op de kz. het voornoemd bibliotheekgebouw afbeeldt.

Cayman eilanden.

In de muntslagplaats van Ottawa (Canada) werden in 1975 twee mooie stukken vervaardigd voor de Cayman eilanden. Het eerste stuk is 100 dollars, goud, 18,05 g, 34 mm ; het tweede is 50 dollars, zilver 925/1000, 64,94 g, 50 mm. Beide munten tonen op de voorzijde het portret van koningin Elisabeth II en op de keerzijden vijf medaillons met het portret van vijf Engelse koninginnen wier naam en regeringsdata vermeld staan langsheen de boord : Mary I (1553-1558), Elisabeth I (1558-1603), Mary II (1688-1694), Anne (1702-1714) en Victoria (1837-1901).

Om de reeks pseudo-munten van de eilanden te vergroten werd in 1975 ook nog een zilverstuk (925/1000) van 5 dollars uitgegeven. Op esthetisch vlak is deze munt weinig zaaks : portret van Elisabeth II en het staatswapen.

Colombia.

Voor de 400ste verjaardag van de stichting van Santa Marta (thans Nieuw Granada genaamd) gaf dit land een stuk uit van 1.000 pesos (goud 900/1000, 4,3 g, 20 mm) en een ander van 2.000 pesos (goud 900/1000, 8,6 g, 24 mm). Beide typen tonen op de vz. het portret van de stichter van de stad, Rodrigo de Bastidas en op de kz. een Indiaan van de Tairona stam.

Naar aanleiding van het 300 jarig bestaan van de stad Medellin gaf Colombia twee goudstukken uit met datum 1975 en met dezelfde waarden en technische karakteristieken als voornoemde stukken.

Cook eilanden.

Ter herdenking van de 200ste verjaardag van het beëindigen van de tweede ontdekkingsreis van James Cook gaf dit land een stuk uit van

100 dollars (goud 900/1000, 9,6 g, 26 mm). Op de vz. het portret van koningin Elisabeth II en op de kz. het schip « Resolution » geflankeerd door het portret van Cook en van koning Georges III.

Gedenkmunt van 100 dollars, 1976, goud 900/1000, 9,6 g, 26 mm, naar aanleiding van het 200 jarig bestaan van de U.S.A. Op de kz. de portretten van Benjamin Franklin en van James Cook.

Dominikaanse republiek.

Voor de 16de jaarlijkse vergadering van de voorzitters van de Inter-amerikaanse Banken die in mei 1975 te Santo Domingo plaats vond, bracht dit land een stuk van 10 pesos op de markt. De munt is uit zilver 900/1000 vervaardigd, weegt 28 g en heeft een doormeter van 40 mm. Zij stelt op de kz. een stuk van 10 reales voor, zijnde de eerst geslagen Spaans-Amerikaanse koloniale munt.

Ter herdenking van de heropening van de Pueblo Viejo mijn : stuk van 10 pesos, 1975, zilver 900/1000 en stuk van 100 pesos, 1975, goud 900/1000, 10 g, 25 mm.

Falkland eilanden.

Deze eilanden bieden 2.000 reeksen te koop aan, bestaande uit vier goudstukken van 916/1000. De munten dateren van 1974 en hebben identieke beelden : koningin Elisabeth II en een schaap. Technische karakteristieken : 1 sovereign : 7,99 g en 22,05 mm ; 1/2 sovereign : 3,99 g en 19,3 mm ; 2 pounds : 15,98 g en 28,4 mm en tentotie 5 pounds : 39,94 g en 36,2 mm.

Fidji.

Als aandenken aan de legendarische koning Cakobau (1817-1883) gaf Fidji twee stukken uit met datum 1975 die op de vz. het portret tonen van koningin Elisabeth II en op de kz. het portret van koning Cakobau. Het ene stuk heeft een waarde van 100 dollars (goud 500/1000, 31,4 g, 38 mm) en het andere een waarde van 25 dollars (zilver 925/1000, 48,6 g, 45 mm).

Filippijnen.

Ter ere van het Marshall-plan « The New Society » brengen de Filippijnen een goudstuk op de markt van 1.000 piso, 1975, goud 900/1000, 9,95 g, 27,74 mm. Op de vz. : portret van president Ferdinand E. Marcos. Op de kz. : staatswapen.

Gambia.

De 10de verjaardag van de onafhankelijkheid leidde tot de uitgifte van een stuk van 10 dalasis, 1975, 28,28 g, 38,6 mm, dat zowel in zilver 925/1000 als in zilver 500/1000 verkrijgbaar is. Op de kz. : portret van president Dawda Kairaba Jwara.

Gibraltar.

Ook Gibraltar begon in 1975 met de verkoop van pseudo-munten. De drie goudstukken (916/1000) stellen allen op de vz. het portret van Elisabeth II voor. De keerzijden zijn verschillend : voor het stuk van 25 pounds (7,77 g, 22 mm) een sleutel en een leeuw ; voor dat van 50 pounds (15,55 g, 37 mm) een in hout gesneden beeld van Maria, patrones van Gibraltar ; tenslotte voor dat van 100 pounds (31,10 g, 34 mm) het wapen van Gibraltar.

Haiti.

De Olympische Spelen 1976 waren voor Haiti de gelegenheid om de reeds niet geringe reeks pseudo-munten nog te vergroten. Een fakkel-draagster die het Olympisch vuur aansteekt, geflankeerd door atleten, siert de vz. van een goudstuk van 500 gourdes (6,5 g, 25 mm) en van een zilverstuk van 25 gourdes (16,75 g, 38 mm). Deze munten dragen evenwel de datum 1974.

Met datum 1975 kwam eveneens een stuk op de markt dat het Jaar van de Vrouw herdenkt. Het werd een zilverstuk (925/1000) van 10,1 g en van 30 mm, dat op de kz. twee inlandse vrouwen afbeeldt. Vermelde waarde : 25 gourdes.

Hong Kong.

1.000 dollars, 1976, goud, 15,89 g en 28,4 mm, met op de vz. het portret van Elisabeth II en op de kz. een draak. Oplage : 10.000 eks. in proof en 20.000 eks. in F.D.C.

Israël.

Gedenkmunt van 25 pounds, 1976, zilver 900/1000, 26 g, 37 mm, voor de 28ste verjaardag van de onafhankelijkheid. Op de kz. het cijfer 28.

Jamaïca.

In 1975 liet dit land een tweede stuk vervaardigen in de reeks « Helden van de zeevaart ». Het betreft een zilverstuk (925/1000) van 10 dollars, 48,6 g en 45 mm, dat weinig verschilt van het vroeger uitgegeven stuk van 100 dollars. Beide munten tonen op de kz. het portret van Christoffel Columbus, maar op het stuk van 10 dollars staat op de achtergrond ook nog het schip « Nina ».

In 1976 verscheen een goudstuk van 100 dollars (900/1000, 7,8 g, 25 mm) met op de kz. de afbeelding van admiraal Horatio Nelson en zijn fregat de Hinchinbrook. Met dezelfde datum kwam ook nog een stuk van 5 dollars op de markt. Het betreft een zilverstuk (500/1000) met op de kz. het portret van de vroegere premier Norman Manley.

Jemen.

In 1975 werd een reeks pseudo-munten te koop aangeboden ter herdenking van de 13de verjaardag van de revolutie van 1962 en van de 5de verjaardag van de oprichting van de Nationale Bank van Jemen. De reeks bevat 3 zilverstukken (2,5, 5 en 15 rials) en 4 goudstukken van 900/1000 (20, 25, 50 en 100 rials). De keerzijden van deze goudstukken zijn zeer « aangepast » en stellen respectievelijk voor : de Albakiriah moskee, petroleumboortorens, het portret van de Mona Lisa en tenslotte een zicht van het Arabisch stadsgedeelte van Jeruzalem.

Ter herdenking van de Olympische Spelen van Montreal werden ook stukken van 75 rials, 1975, goud 900/1000, 13,65 g, 28 mm, en stukken van 10 rials, 1975, zilver 925/1000, 54 g, 36 mm, op de markt gebracht.

Maagdeneilanden.

In 1975 stelden de Maagdeneilanden hun eerste herdenkingsmunt te koop : een stuk van 100 dollars uit goud 900/1000, 7,10 g en 24 mm.

Stuk van 100 dollars, 1976, met dezelfde technische karakteristieken als voorgaand stuk, aangemunt ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van koningin Elisabeth II wiens portret de vz. siert.

Malawi.

Ter herdenking van het 10 jarig bestaan van de Nationale Bank werd een stuk uitgegeven van 10 kwacha, 1975, zilver 925/1000, met op de vz. het embleem van de bank en op de kz. de beeltenis van president H. Kamuzu Banda.

Man (eiland).

Het eiland Man bracht in 1975 een stuk van 25 pence uit dat op de kz. een staartloze kat afbeeldt. Deze munt is uit zilver 925/1000 geslagen, weegt 28,3 g en heeft een doormeter van 38,6 mm. Oplage : 30.000 eksemplaren.

Marokko.

Ter herdenking van de 45ste verjaardag van koning Hassan II geeft dit land twee munten uit met op de vz. het portret van de gevierde vorst. Het betreft een stuk van 50 dirhams, 1975, zilver, 35 g, 42,1 mm en een stuk van 250 dirhams, 1975, goud, 6,5 g, 21 mm.

Monaco.

Een mooi voorbeeld van pseudo-numismatiek bracht ons Monaco dat in 1975 het 25ste regeringsjubileum van zijn soeverein herdacht. Volgende munten werden te koop aangeboden : 3.000 francs (goud

999,9/1000, 28 g, 32 mm); 2.000 francs (platina 997/1000, 20 g, 30 mm); 1.000 francs (platina 997/1000, 10 g, 24 mm) en tenslotte 100 francs (zilver 999,9/1000, 38 g, 40 mm). De stukken tonen op de vz. het portret van Rainier III en op de kz. het wapenschild van Monaco.

Nederlandse Antillen

Ter herdenking van de 200ste verjaardag van de eerste formele erkenning van de U.S.A. in 1776 door Nederlands West-Indië, geven de Nederlandse Antillen voor de eerste maal een goudstuk uit. Het betreft een achthoekig stuk van 200 gulden, 1976, goud 900/1000, 7,95 g, met op de vz. het portret van koningin Juliana en op de kz. het schip de Andrew Doria.

Met dezelfde beeldenaars wordt ook een zilverstuk van 25 gulden te koop aangeboden. Deze evenwel ronde munt heeft een doormeter van 45 mm en een gewicht van 41,22 g.

Panama.

Panama vierde in 1975 de 500ste verjaardag van de geboorte van Balboa wiens ekspeditie door Panama leidde tot de ontdekking van de Grote Oceaan. Deze herdenking ging gepaard met de uitgifte van een goudstuk (900/1000) van 500 balboas dat op de kz. het portret toont van de knielende Balboa. De munt weegt 41,7 g en heeft een doormeter van 45 mm.

Ter herdenking van de 150ste verjaardag van het eerste Pan-amerikaans Kongres gaf dit land een stuk uit van 150 balboas, 1976, platina 980/1000, 9,3 g, 26 mm, met op de kz. het portret van Simon Bolivar, organisator van het eerste Kongres gehouden te Panama City in 1826.

Papoea-Nieuw Guinea.

Het portret van de eerste minister Michael Somare is te bewonderen op een stuk van 100 kina, 1975, goud 900/1000, 9,57 g, 27 mm.

Salomonseilanden.

Op 1 november 1975 werden deze eilanden onafhankelijk, wat meteen de ideale gelegenheid was om een stuk van 30 dollars te koop aan te bieden tegen een prijs die merkkelijk de nominale waarde overtreft. Op de vz. het wapenschild van de nieuwe natie en op de kz. de afbeelding van een Phalanger Maculatus (inheems dier). Het is een zilverstuk (999/1000), weegt 24 g en heeft een doormeter van 40 mm. De afbeelding van het dier is evenwel in reliëf uitgevoerd in...goud van 24 karaat!

San Marino

Het was enigszins te verwachten dat de oudste republiek van Europa naast het massaal uitgeven van allerlei postzegels ook het vervaardigen van pseudo-munten zou aangrijpen om de staatsinkomsten op te drijven. Met jaartal 1974 bracht San Marino twee goudstukken (916/1000) op de markt van respectievelijk 2 en 1 scudi. De beeldenaars zijn identiek: op de vz. het staatswapen en op de kz. het beeld van Sint-Martinus.

Een numismatisch raadseltje: betreft het nu pseudo-munten of... medailles? Vergeten wij immers niet dat de scudi toch geen munteenheid is in San Marino!

Singapore.

Nieuwe versie 1976 van het stuk van 10 dollars, zilver 500/1000, met op de kz. een schip in de haven. Thans is op de vz. de naam van Singapore in vier verschillende talen aangeduid.

Swaziland.

De 75ste verjaardag van koning Sobhuza II gaf aanleiding tot het op de markt brengen van twee goudstukken (900/1000) van 50 en van 100 emalangi en van vier zilverstukken (925/1000): 10 emalangi, 5 emalangi met op de kz. het gebouw van de Unicef, 7 1/2 emalangi met op de kz. de ligwalagwala (een inheemse vogelsoort) en tenslotte 15 emalangi met op kz. een afbeelding van de koning die een troepenparade in ogenschouw neemt. De stukken dragen het jaartal 1974.

Tonga.

De grondwet van Tonga werd in 1875 opgesteld en dit werd in 1975 herdacht door de uitgifte van een reeks van 7 muntstukken. Vier stukken zijn gouden munten (916/1000): 100 pa'anga, 20 g, 30 mm, met het borstbeeld van koning Tafa'ahau Tupou IV; 75 pa'anga, 25 g, 26 mm, met het borstbeeld van koningin Salote; 50 pa'anga, 10 g, 23 mm, met het portret van koning George Tupou II; 25 pa'anga, 5 g, 20 mm, met het portret van koning George Tupou I. De overige drie stukken zijn uit zilver (999/1000) vervaardigd: 20 pa'anga, 140 g, 62 mm, met op de kz. de samengevoegde borstbeelden van de vier voornoemde personen; 10 pa'anga, 62 g, 50 mm, met een zicht op de eilanden en daarboven het portret van Tafa'ahau Tupou IV; 5 pa'anga, 31 g, 40 mm, met onderaan een ontrold perkament en daarboven eveneens het portret van de huidige koning.

Turkije.

Turkije bracht in 1975 twee goudstukken op de markt die het borstbeeld tonen van president Kemal Ataturk. De waarde van de stukken bedraagt respectievelijk 250 kurus (917/1000, 17,54 g, 42 mm) en 50 kurus (917/1000, 3,5 g, 24 mm). Hoewel vervaardigd in 1975 dragen deze munten de datum 1974.

Turks en Caicos eilanden.

Een reeks van 7 stukken werd in 1975 te koop aangeboden : 100 crowns, goud 500/1000, 12,44 g, 27 mm, met op de kz. een aardbol waarrond de banen getekend zijn die door John Glenn en Scott Carpenter in hun ruimtetuigen afgelegd werden ; 50 crowns, goud 500/1000, 6,22 g, 21,5 mm, met op de kz. Christoffel Columbus en zijn schepen de Santa Maria, de Pinta en de Nina ; 25 crowns, goud 500/1000, 3,11 g, 17 mm, met op de kz. het staatswapen ; 20 crowns, zilver 925/1000, 38,88 g, 45 mm, met een identieke keerzijde als het stuk van 50 crowns ; 10 crowns, zilver 925/1000, 29,80 g, 40 mm, met een identieke keerzijde als het stuk van 100 crowns ; 5 crowns, zilver, 24,3 g, 38 mm, met op de kz. een inheemse cactusplant en tenslotte een stuk van 1 crown, koper-nikkel, 19,44 g, 36 mm, met op de kz. de kaart van de eilanden.

Ter herdenking van het 200 jarig bestaan van de U.S.A. verscheen een stuk van 20 crowns, 1976, zilver 925/1000. Op de vz. het portret van koningin Elisabeth II en op de kz. de portretten van koning George III en van Washington. Met dezelfde beeldenaars bestaat ook een stuk van 50 crowns, goud 500/1000, 6,2 g, 21,5 mm.

Venezuela.

Namens het Wereld Natuur Fonds gaf Venezuela in 1976 twee zilveren (925/1000) en een gouden (900/1000) munt uit. Het goudstuk van 1.000 bolivares stelt op de kz. een rotshaan voor ; de zilverstukken van 50 en van 25 bolivares stellen op hun kz. respectievelijk een reuzen gordeldier en een jaguar voor.

West-Samoa.

Ter herdenking van de Olympische Spelen van Montreal bracht deze staat een goudstuk op de markt van 100 tala. De munt haalt een gehalte van 917/1000, weegt 15,6 g en heeft een doormeter van 28,5 mm.

Zambia.

Stuk van 1 kwacha, 1974, zilver, 28,3 g, 38,7 mm, dat de 10de verjaardag van de onafhankelijkheid herdenkt. Op de vz. het portret van Kenneth Kaunda. Oplage : 1.000 exemplaren.

A. V. K.

EEN ONGEWOON (EN ONBEKEND ?) GEDENKSTUK

Het betreft een Engelse koperen munt van de regering van koning George III (1760-1820), namelijk een stuk van een halve penny uit de jaren 1770-1775. Vóór de vervorming van het stuk (waarover wij het verder hebben) moet deze munt druk in omloop geweest zijn vandaar sporen van sleet, krasjes en veel kleine beschadigingen.

Zoals het stuk er thans uitziet vertoont het aan beide zijden een opstaande smalle rand, bekomen door een systematisch bekloppen van de muntrand en dit op een vakkundige manier. Dergelijke schendingen gebeuren wel meer, maar in ons geval geschiedde de bewerking opmerkelijk en zo regelmatig dat de beklapte rand overal even dik en breed is. Het aldus verkregen stuk meet nog 24,5 tot 25 mm doormeter en de beklapte rand is 4 mm breed.

W. Craig ⁽¹⁾ vermeldt het oorspronkelijk stuk voor « Great Britain » onder nr. 18 (en het lijkt wel op nr. 15). Op de voorzijde het borstbeeld van George III. De keerzijde vertoont een variante : de zittende Brittannia houdt, klassiek, in de opgeheven rechterhand een groene tak en in de linkerarm een staande drietand. Hier evenwel wordt deze gehouden door de hooggeheven linkerarm.

Het vergde wel wat nakijken alvorens de identifikatie van het stuk op punt stond. Door het bekloppen en dus verkleinen van het stuk waren de omschriften weinig te zien en derhalve moeilijk leesbaar. Wij lazen op de voorzijde : links van het borstbeeld : .GEORGIUS. en rechts III.REX. Op de keerzijde : links BRITAN en rechts NIA. Onder de beeldenaar 1770 = eerste jaar van de nieuwe uitgifte.

De klap op de vuurpijl was een ingegrift inschrift te vinden op de brede rand : (een ruitvormig motief bestaande uit vier kleine blaadjes) I : COOK (zelfde motief) EC : DARQUITT (zelfde motief) 1775. Dit inschrift gebeurde dus vijf jaar na het slagen van het stuk en mogelijk door een lid van de bemanning van het schip van James Cook, de grote ontdekker van de Zuidzee.

Het stuk is zeker een nadere studie waard : een kluit voor een kenner van J. Cook en zijn verre reizen !

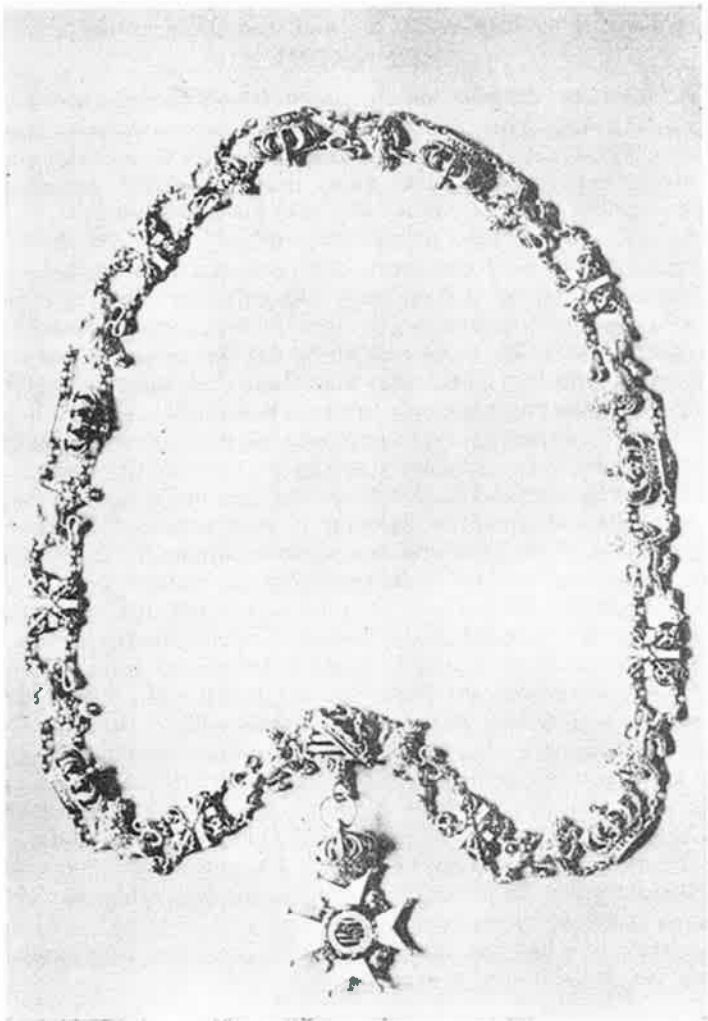
Jozef PITTOORS

(1) W. CRAIG, *Coins of the World, 1750-1850*, uitgave 1966.

HALSKETEN VAN DE ORDE VAN SAKSEN ERNESTINE

Het Penningkabinet verwierf onlangs een halsketen van de Orde van Saksen Ernestine, 1864, Saksen.

Atelier : waarschijnlijk Bury & Leonhard, Hanau, tweede helft van de 19de eeuw ; verguld brons ; halsketen : 525 g, kruis : 63,28 g ; grootste breedte van de keten : 42 mm ; lengte aan de binnenzijde :

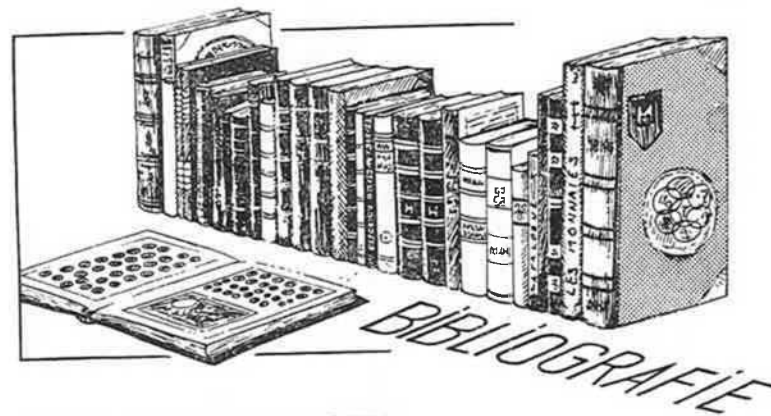

1.143 mm ; lengte aan de buitenzijde : 1.432 mm ; kruis met kroon : 69 mm x 99 mm.

Ter herinnering aan Ernest de Vrome, laatste hertog van Saksen Altenburg, Saksen Coburg Gotha en Saksen Meiningen, werd op 25 maart 1833 in Gotha de Orde van het Huis van Saksen Ernestine gesticht. Enige tijd later, in 1864, werd bij de verschillende eretekens van de Orde nog een Halsketen gevoegd, waarvan evenwel de verlening statutair zeer streng werd beperkt : enerzijds mochten alleen houders van het Grootkruis van de Orde voorgesteld worden voor

onderscheiding met de Halsketen, anderzijds bestond geen enkele verplichting tot voorstelling. Bovendien was de verlening van het Grootkruis zelf reeds beperkt tot 12 toekenningen per jaar ! Door hun afstamming hadden ook de Belgische vorsten het recht om Belgische onderdanen voor te stellen voor onderscheiding in de Orde van Saksen Ernestine. Zo werden van 1833 tot 1895, jaar waarna geen voorstellingen meer gebeurden, 27 Belgen onderscheiden met het Grootkruis, maar het is niet te achterhalen hoeveel er daarvan voorgesteld werden voor de Halsketen. Daar de eretekens van de Orde van het Huis Saksen Ernestine aan de kanselarij moeten teruggegeven worden bij het overlijden van de vereremerkte persoon, komen slechts enkele zeldzame tekens voor in de handel : waar het Penningkabinet enerzijds zo gelukkig was naast de Halsketen, die nooit in enige openbare verkoop is voorgekomen en in geen enkele openbare verzameling bekend is, ook nog de Ster en de Plaat van het Grootkruis te kunnen verwerven, kan het er anderzijds op bogen de hand gelegd te hebben op uitzonderlijke archiefstukken : het betreft hier immers het Grootkruis, verleend in 1837, en de Halsketen, verleend tussen 1864 en 1874, aan één van de markantste figuren uit de Belgische onafhankelijkheidsperiode, de staatsman, diplomaat en wetenschapsmens Jean Sylvain van de Weyer (Leuven 19.1.1802 — Londen 23.5.1874), gewezen conservator van de bibliotheek van Boergondië.

J. LIPPENS

BOEKBESPREKINGEN

MOENS J. A. : *Le royaume de Belgique et l'Union monétaire latine. Het koninkrijk België en de Latijnse Unie.* (Sint-Niklaas, 1976, gestencileerd, 88 blz. Prijs : 200 BF + 25 BF verzendingskosten).

De auteur heeft alle officiële documenten opgenomen die betrekking hebben op de Latijnse Unie en België met weglating van documenten

die niets met ons land te maken hebben. Slechts vier documenten, waarvan de auteur het bestaan kent en die meer dan vermoedelijk van minder belang zijn, heeft hij niet kunnen terugvinden (blz. 26 : protokolen van 1877 en 1878 met betrekking op het slaan van stukken van 5 BF ; blz. 60 : bijkomstig protokool van 15 maart 1898 aangehaald in de Conventie van 4 november 1908 ; blz. 79 : bijkomstig protokool van 15 april 1922).

De tekst van het bijkomstig protokool van 15 maart 1898 kan men vinden in : *Lois et dispositions concernant les monnaies et les garanties des matières d'or et d'argent*, Bruxelles, Administration des Monnaies, 1901, blz. 38-39, gevolgd, blz. 40-41, van het : Procès-verbal de dépôt des ratifications, op datum van 31 december 1898.

Voor wat de handtekeningen betreft in de gedrukte teksten van officiële documenten komt normaal, bij de naam van de ondertekenaar(s) ook de eerste letter van of de voornaam voluit voor. In het besproken werk vindt men praktisch alleen familienamen. Is dit juist?

Naast de in-extenso opgenomen documenten (blz. 13-81) geeft de auteur op blz. 82-88, een tabel van de toegelaten en van de werkelijke aanmuntung voor alle lidstaten wat betreft het zilvergeld. Stippen we even aan dat de *lira*, munteenheid van Italië, in het frans *lire* wordt en niet *livre* zoals het in heel het werk vermeld staat.

Het boek vangt aan met een landkaart die de grenzen opgeeft van de aangesloten landen van de Latijnse Unie in 1890.

Uit het voorwoord vernemen we dat de oplage van het werk slechts 100 exemplaren bedraagt. De Heer Moens geeft ons in zijn inleiding (blz. 1-6 (Frans) en 7-12 (Nederlands)) een bondige maar overzichtelijke studie van de Latijnse Unie. Zij was geen gelukkige zaak daar zij steunde op de dubbele standaard goud-zilver en de prijzen van die metalen teveel schommelden. Enkele jaren na een aangepaste conventie in 1879 ingevolge de te hoge zilverprijs, verloor de Latijnse Unie haar bestaansredenen daar de zilverprijs toen gedaald was tot ver onder de nominale waarde van de munten. Maar ze bleef voortbestaan gezien de financiële lasten die een ontbinding zou meebrengen. De eerste wereldoorlog bracht devaluatie mee en de enige oplossing bestond in de ontbinding van de Latijnse Unie. Ze werd gesticht op 23 december 1865. Tussen 6 november en 12 december 1885 trad België even uit de Unie. Op 28 december 1925 zegde België definitief de Unie op, wat één jaar later wettelijk van kracht werd.

Het werk van de Heer Moens is zeer welkom en zal zeker met vrucht geraadpleegd worden door ieder die zich, op welke manier dan ook, met de Latijnse Unie bezighoudt.

M. THIRION

N.v.d.r. : de heer J. A. Moens verzoekt iedereen die inlichtingen zou hebben over de Latijnse Muntunie hem die te willen meedelen. Schrijven naar : J. A. Moens, Colmarstraat 16 te 2700 Sint-Niklaas.

DE MEY Jean : Les monnaies du Tournaisis. (Numismatic Pocket, nr. 20, uitgegeven bij Jean De Mey, Verenigingsstraat 58 te 1000 Brussel).

In de reeks Numismatic Pocket komen geleidelijk de munten van alle vroegere gewesten en vorstendommen aan bod. De heer De Mey, stichter en uitgever van de reeks, stelt thans de munten van Doornik voor.

De aanmuntingen van deze stad nemen een bijzondere plaats in onze muntgeschiedenis in. Vooreerst is er de ancienniteit van de muntslag die een aanvang neemt in de Merovingische periode ; vervolgens valt de Doornikse muntslag op door zijn verscheidenheid. Na de Merovingische munten werden te Doornik aangemunt : bisschoppelijke munten in de 12de eeuw, koninklijke Franse munten vanaf het einde van de 13de tot begin van de 16de eeuw, Engelse munten vervaardigd voor rekening van Hendrik VIII tussen 1513 en 1518 en munten voor de Spaanse Nederlanden (vanaf Filips II tot Karel II). De belegeringen van 1521 en van 1709 hadden de uitgifte van noodmunten tot gevolg zodat de muntslag van de stad Doornik eindigt met een nieuwe Franse aanmuntung. Het is inderdaad bekend dat de Surville het lef had zijn eigen portret op het stuk van 20 sols te plaatsen waardoor hij zich de woede van Lodewijk XIV op de hals haalde.

Men kent de formule van de Numismatic Pocket : van iedere munt is de voor- en keerzijde afgebeeld zodat de beschrijving tot een minimum beperkt is. Een bibliografische verwijzing naar andere publikaties biedt de mogelijkheid om meer gedetailleerde opzoekingen te doen.

Vermelden wij tenslotte de zeer uitgebreide studie van de heer Hoc over de Doornikse muntslag waarin de auteur tot bepaalde vaststellingen kwam in verband met de toewijzing aan het Doornikse muntatelier van sommige Franse munten uit de periode vóór het gebruik van de geheime punten (ordonnantie van 12 september 1389). De heer De Mey verwerpt radikaal deze konklusies. Wij laten de verantwoordelijkheid daarvoor aan hem over.

M.C.

DE MEY Jean : Le Papier-Monnaie belge (1814-1976). (Numismatic Pocket, nr. 21, uitgegeven bij Jean De Mey, Verenigingsstraat 58 te 1000 Brussel).

In deze 117 bladzijden tellende pocket geeft J. De Mey de catalogus van de bankbiljetten in ons land in omloop gebracht tussen 1814 en 1976. Het werk vangt aan met de biljetten uitgegeven in het Koninkrijk der Nederlanden (1814-1830) door respectievelijk de Nederlandsche Bank en de Algemeene Nederlandsche Maatschappij.

Vanaf onze onafhankelijkheid tot aan de oprichting van de Nationale Bank van België in 1851, gaven verscheidene banken biljetten

uit. In volgorde zijn opgenomen de uitgiften van de Société Générale pour favoriser l'Industrie Nationale, van de Banque de Belgique, van de Banque de Flandre en van de Banque Liégeoise et Caisse d'Épargne. Tenslotte komt dan de reeks biljetten aan de beurt uitgegeven door de Nationale Bank van België (nrs. 36 tot en met 122 B). Hierbij dient opgemerkt dat deze reeks ook de biljetten bevat tijdens de eerste wereldoorlog in omloop gebracht door de Société Générale de Belgique en de biljetten van kleinere waarden uitgegeven door de Thesaurie. Een afzonderlijk klassemment van voornoemde biljetten had een duidelijker inzicht gegeven van de diverse produkties.

Alle biljetten zijn afgebeeld met voor- en keerzijde. Volgende identifikatiegegevens zijn vermeld: formaat, kleur, auteurs, watermerken, handtekeningen. Het klassemment is chronologisch opgebouwd, zonder evenwel de biljetten van éézelfde type te scheiden. Een register van de handtekeningen die op de biljetten terug te vinden zijn van de goeverneurs en schatbewaarders van de Nationale Bank van België alsook van de direktors generaal van de Thesaurie volledigen samen met een inhoudstafel per type deze handige pocket die de verzamelaars vele diensten zal bewijzen. A.V.K.

DE MEY Jean: Le Papier-Monnaie belge d'Outremer (1896-1963). (Numismatic Pocket, nr. 22, uitgegeven bij Jean De Mey, Verenigingsstraat 58 te 1000 Brussel).

Het 22ste boekdeel van de reeks Numismatic Pocket is het logisch vervolg op het werk *Le Papier-Monnaie belge (1814-1976)*. Stippen wij aan dat de titel niet spreekt over de Kongolese bankbriefjes. De reden daartoe is dat de auteur in zijn werk ook de zeldzame bankbriefjes opneemt die tussen 1902 en 1935 in China uitgegeven zijn door de Banque Sino-Belge, de Banque Belge pour l'Étranger en de Banque Belge pour l'Extrême-Orient. Voor het merendeel van deze uitgiften staat de vermelding « medegedeeld maar niet gezien », wat de zeldzaamheid van deze biljetten benadrukt.

De catalogus vermeldt achtereenvolgens de biljetten in omloop gebracht voor de Onafhankelijke Kongostaat (1886-1909), voor Belgisch Kongo (1909-1960), voor Ruanda-Burundi (vanaf de onafhankelijkheid van Kongo tot die van de twee gebiedsdelen onder Belgisch mandaat). In feite moeten wij opmerken dat de bankbriefjes van de Onafhankelijke Kongostaat bezwaarlijk als bankbriefjes van Belgische gebiedsdelen overzee kunnen beschouwd worden vermits die staat op geen enkele manier aan België verbonden was. Deze biljetten zijn trouwens door een Engelse firma gedrukt. Niettemin lijkt ons de opname van de twee bankbiljetten (100 en 10 francs), uitgegeven voor de Onafhankelijke Kongostaat, logischerwijze verantwoord vermits het bestuur en de administratie van de staat voortnamelijk Belgisch getint waren. M.C.

TIJDSCHRIFTENNIEUWS

Revue Numismatique

— 6e série, t. 17, 1975 :

NICOLET-PIERRE H., Remarques sur la chronologie relative des plus anciennes séries de statères éléens.

FRANCFORT H.-F., Deux nouveaux tétradrachmes commémoratifs d'Agathocle.

PETITOT-BIEHLER C.-Y. en BERNARD P., Trésor de monnaies grecques et gréco-bactriennes trouvé à Ai Khanoum (Afghanistan).

GIARD J.-B., Une intaille d'Auguste.

LAFABRIE J., Réformes monétaires d'Aurélien et de Dioclétien.

BACHARACH J. L. en SHAMMA S., Les premiers dirhams Ikshidides.

DAGRON G. en MORRISON C., Le Kenténarion dans les sources byzantines.

GHIJSSENS J., Le denier parisien d'après un document flamand.

MAYHEW N. J., La chronologie des esterlins de Jean d'Avesnes, comte de Hainaut (1280-1304).

DUPLESSY J., Deux deniers inédits de Pierre Ier de Brosse, seigneur d'Huriel (1286-1317/1318).

Bulletin du Cercle d'études numismatiques

— 13de jaargang, nr. 4, oktober-december 1976 :

M. THIRION, Un statère globuleux trouvé à Courcy-aux-Loges (Loiret).

L. MATAGNE, Un solidus inédit d'Héraclonas.

P. COCKSHAW, L'atelier monétaire de Furnes (1489-1490).

J. SCHOONHEYDT, Monnayage conventionnel ou non.

In de rubriek « Bibliographie » bespreekt M. Thirion het werk van Th. Fischer, *Die römischen Goldmünzen in der Rhur-Universität Bochum* en de publikatie van J. Philippen, *Splendeur de la monnaie belge*. M. Bar maakt de boekbespreking van P. D. Whitting, *Monnaies byzantines* en I. Suetens die van A. A. Purves, *The Medals, Decorations & Orders of the Great War 1914-1918*.

Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek

« Numismatica Leuven »

— 3de jaargang, nr. 10, oktober 1976 :

De E.G.M.P.-penning.

Slagaantallen van onze Munt in 1975.

Ruilagenda november.

Munt of Medaille? Geschiedenis van de gulden van 1477.

Veiling Sobelar nr. 7 : enkele resultaten.

— 3de jaargang, nr. 11, november 1976 :

Verkiezingen in januari.

Wij lezen voor U.

Lijst der personen op wiens naam tijdens het Romeins Keizerrijk munten werden uitgegeven.

Veilingsresultaten.

- 3de jaargang, nr. 12, december 1976 :
Lijst der personen op wiens naam tijdens het Romeins Keizerrijk munten werden uitgegeven.
Artikel dat binnen een paar eeuwen misschien nog wel eens verschijnt.
Veiling nr. 4 van Van Alsenoy : enkele resultaten.
Bibliotheek van Numismatica Leuven.

« **Echo Numismatica** » maandelijks tijdschrift **Afdeling Tienen**

- 8ste jaargang, nr. 11, november 1976 :
Woede en ontgoocheling over de Boudewijnpemning nog lang niet gekoeld !
500 Fr. voor een munt van 250 Fr.
Opgepoetst en vervalst zilver.
Een symposium muntverzamelaars-beroepsnumismaten.
Half jaar wachten op Boudewijnpemning.
De noodmunten uit de oorlog 1914-1918.
De rekenmunten van 1830 en hun oorsprong (samenvatting uit het werk *De Belgische Frank*, door Dr. V. Janssens).
De grond als spaarbank.
Een numismatische blik in de wereld.
- 8ste jaargang, nr. 12, december 1976 :
De Post opende intekening op Boudewijndaalder.
Numis-sport of...
Bertem raakt zijn edel metaal niet kwijt.
Munten kosten (doorgaans) geld.
Dollar. Waar komt dat woord vandaan ?
De vestiging van de frank in 1832 (samenvatting uit het werk *De Belgische Frank*, door Dr. V. Janssens).
Een nieuw Italiaans muntstuk.

Franse goudstukken - een interessante verduidelijking.

De heer A. Maassen uit 4400 Herstal schrijft : « In antwoord op de vraag van de heer Lesseliers (*Tijdschrift voor Numismatiek* 1976,

blz. 173-176), deel ik mede een stuk te bezitten van 20 francs, Louis-Philippe, 1831 T, waarvan het kantschrift in reliëf is. Ondanks de grote zeldzaamheid van dergelijke stukken bezat ik een tiental jaar geleden een ander exemplaar waarvan het kantschrift eveneens in reliëf was. Vermits ik in die tijd beide exemplaren gezien heb, is het uitgesloten dat het om één en hetzelfde stuk gaat. Dit betekent nu echter niet dat er geen exemplaren van 1831 T zouden bestaan met een verzonken kantschrift. Uitgezonderd het stuk van 20 francs van 1831 B dat ik bezat met verheven kantschrift, kwamen in mijn verzameling al de andere stukken voor (1830-1831) zowel met verheven als met verzonken kantschrift. »

Opgelet : valse munten !

De klachten nopens de verspreiding van valse muntstukken worden steeds talrijker. Wij raden onze lezers aan vooral uit te kijken bij een eventuele aanbieding van volgende goudstukken :
Spanje - Karel III (1759-1788) - 4 escudos van 1782 en 8 escudos van 1788.

Spanje - Karel IV (1788-1808) - 8 escudos van 1790, 1798 en 1801.

Sommige van deze stukken tonen een afgesleten beeldenaar om zoveel mogelijk alle verdenking uit de weg te gaan. Bij nader toezicht blijkt dat die onvolmaaktheden bewust aangebracht werden op de muntstempels zelf zodat men de indruk krijgt dat het stuk lange tijd in omloop geweest is.

Voor de verzamelaars van Belgische munten noteerden wij een vals exemplaar van de gouden medaille van 1856, uitgegeven bij de 25ste verjaardag van de inhuldiging van koning Leopold I. Deze vervalsing weegt 16,7966 g (de authentieke stukken hebben een theoretisch gewicht van 12,9032 g). De voornaamste kenmerken van deze vervalsing : de dikte van de medaille, de grotere afstand tussen de strepen van de kartelrand, de letters van het inschrift op de voorzijde zijn groter, de blaadjes van de palmtak op de voorzijde zijn eveneens groter, de letters R en S van het woord ANNIVERSAIRE op de keerzijde zijn zeer onregelmatig gegraveerd.

Verder werden wij ervan verwittigd dat momenteel in ons land valse exemplaren te koop aangeboden worden van het zeldzame stuk van 3 gulden van 1821, geslagen te Utrecht.

Ook zouden wij willen waarschuwen om de nodige voorzichtigheid in acht te nemen voor aanbiedingen van personen die op numismatische ruilbeurzen zelf geen houder zijn van een verhuurde tafel en bijgevolg niet officieel ingeschreven zijn bij de inrichters.

Tenslotte geven wij een bondig overzicht van valse goudstukken die met alle nodige details gepubliceerd staan in het *Bulletin on Counterfeits*, orgaan van het International Bureau for the Suppression of Counterfeit Coins, PO Box 4 QN, London W1A4QN :
België - 20 frank 1914 met Franstalig omschrift ;

Frankrijk - 50 francs 1863 BB en 100 francs 1867 A en 1869 A ;
IJsland - 500 kronur 1961 ;
Nederland - 10 gulden 1897 ;
Verenigd Koninkrijk - 2 guinea 1738, sovereign 1822 en 1832, 5 pounds 1839 en 2 pounds 1887.

Aanstaande muntenveiling Sobelar.

De p.v.b.a. Sobelar deelt mee dat de aanstaande muntenveiling zal plaats hebben op zaterdag 5 maart 1977 in het Astoriahotel, Koningsstraat 103 te Brussel.

Veiling J. De Mey, 20 november 1976.

De zesde openbare veiling van J. De Mey kende een grote belangstelling. Het kan niet ontkend worden dat er momenteel een zekere stabilisatie waar te nemen is in de prijzevoluatie. Talrijke loten gingen van de hand tegen de schattingsprijs, wat zeker schrill afsteekt tegen de overdreven sommen die een paar maand geleden nog geboden werden. Opnieuw kwam aan het licht dat de kwaliteit van de aangeboden stukken een voorname rol speelt. Het bewijs : het stuk van 5 frank 1853 (huwelijk van de hertog van Brabant) werd aangeboden in FDC, TTB/SUP en TB/TTB en haalde respectievelijke verkoopprijzen van 15.000, 6.000 en 3.000 BF. Uitzonderlijk hoge prijzen werden geboden voor de Gentse noodmunten uit de eerste wereldoorlog : 10.000 BF voor een stuk van 2 frank 1918 (rond) (schattingsprijs : 1.600 BF) en 11.000 BF voor een stuk van 1 frank 1915 (vierkantig) (schattingsprijs : 1.200 BF).

Ziehier een bondig overzicht van de behaalde prijzen :

Beleg van Antwerpen - 5 centimes 1814 JLGN, bijna FDC : 8.000 BF
Luxemburg - Jozef II - dubbel oord van 1789, TB/TTB : 10.000 BF
Koninkrijk der Nederlanden - 1/2 gulden 1830 van Brussel, SUP : 23.000 BF

België - Leopold I - 5 frank 1834 B, TTB : 17.000 BF

België - Leopold I - 2 frank 1834 A, TB/TTB : 19.000 BF

België - Leopold I - 2 1/2 frank 1849 groot hoofd, SUP : 25.000 BF

België - Leopold I - 2 1/2 frank 1849 groot hoofd, TB/TTB : 10.000 BF

Brabant - denarius van Tienen (*De Witte* 163), SUP : 21.000 BF

Filips II - Statendaalder 1578 Antwerpen, TB/TTB : 30.000 BF

Maria-Theresia - dubbele soeverein 1766 Brussel, SUP : 42.500 BF

Vlaanderen - Jan van Namen — Tourse groot voor Dendermonde, TTB : 42.500 BF.

Het versturen van muntstukken langs de Post.

De wet van 26 december 1956 op de Postdienst liet de verzending toe in aangetekende brieven en in brieven met aangegeven waarde van muntstukken uit eender welk metaal.

Deze schikkingen zijn thans vervangen door een wet van 9 juli 1976, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 11 november 1976. Het is voortaan verboden : « in gewone brieven of in andere aan de Post toevertrouwde zendingen, met uitzondering van de brieven met aangegeven waarde en de aangetekende brieven, muntstukken, gouden of zilveren voorwerpen, juwelen of andere kostbaarheden in te sluiten ».

Dit betekent dus dat geen enkel muntstuk meer mag verstuurd worden in een gewone brief, zelfs wanneer het een stuk uit zink of aluminium betreft waarvan de waarde omzeggens nihil is. De wetgever schijnt echter het bestaan van penningen niet te kennen. Voor deze numismatische documenten geldt het verbod niet, op voorwaarde dat zij uit een onedel metaal vervaardigd zijn.

Numismatische Kring « Het Land van Ravenstein ».

Het sekretariaat van voornoemde kring deelt mee dat op 7 februari 1977 's Rijks Muntmeester een lezing zal houden over « De waardevermindering van de gulden in de loop der eeuwen ». De lezing gaat door in het lokaal « De Schouw » te Uden en vangt aan om 20 u.

Een mereau van Nederlands-Indië.

De heer F. J. Bingen uit Capelle aan de IJssel bezorgde ons de identifikatie van het stuk van de heer Desvergez (*Tijdschrift voor Numismatiek* 1976, blz. 153-154). Het betreft een plantagemunt uit Sumatra en meer bepaald van de plantage Wampoe in Langkat. Op dezelfde onderneming waren ook stukken van 50, 20 en 10 cents in gebruik. Zij staan beschreven in het werk van C. SCHOLTEN, *De munten van de Nederlandsche Gebiedsdeelen Overzee 1601-1948*, Amsterdam 1951, blz. 132. Deze partikuliere munten werden in de 19de eeuw gebruikt voor betaling van de koelies e.a. Zij waren niet gangbaar buiten de grenzen van de ondernemingen zodat hun omloopgebied zeer beperkt was.

Naar nieuwe typen voor de Amerikaanse munten.

Het Departement van de Amerikaanse Thesaurie heeft een studie gemaakt over de eventuele verandering van de huidige metalen muntstukken en dit in het vooruitzicht van de uitgifte van dollarstukken van kleiner formaat. Voor deze nieuwe aanmuntingen zal niets aan het toeval overgelaten worden. Een ernstig onderzoek naar alle mogelijke problemen werd aan het onderzoeksbureau Research Triangle Institute toevertrouwd. Dit bureau heeft de opdracht na te gaan wat de behoefte aan wisselgeld zal zijn in 1990 en tevens te onderzoeken welke de geschikte middelen zullen zijn om aan die behoefte te voldoen. Bepaalde veranderingen werden reeds

naar voor gebracht : het stuk van 1/2 dollar zou niet meer als courant muntstuk vervaardigd worden, doch deze waarde zou weerhouden worden voor alle latere herdenkingsaanmuntingen. Verder is het ook niet uitgesloten dat het stuk van 1 cent radikaal zou verdwijnen. De National Automatic Merchandising Association, vereniging die de verkopers van automaten groepeert, volgt de zaak van nabij en het is ondenkbaar dat haar eventuele op- of aanmerkingen zouden genegeerd worden. In 1974 kwamen niet minder dan 79 milliard geldstukken in dergelijke toestellen terecht, een transactie vertegenwoordigend van om en bij de 9 milliard dollars.

Worden de stukken van 20 centiem ontmunt?

Volgens een officieus bericht zouden de dagen geteld zijn van het stuk van 25 centiem. Verwonderlijk is dit geenszins als men denkt aan de steeds verder galloperende inflatie. Het is inderdaad juist dat men deze stukjes nog nauwelijks in de omloop aantreft. Het is geweten dat talrijke lieden deze pasmunten van 25 centiem in een fles of iets dergelijks oppotten. Zou een eventuele ontmuntning deze exemplaren uit hun bewaarplaats lokken?

Te koop of voor ruil gevraagd.

Vanaf volgend nummer kunnen alle leden gratis een tekst laten verschijnen waarin zij numismatische documenten te koop of voor ruil vragen. De tekst van de aanvragen moet beperkt worden tot 10 lijnen en zal slechts éénmaal verschijnen opdat iedereen aan de beurt zou kunnen komen. Aanvragen te sturen naar het redactie-adres. Opgelet : publicitaire teksten of verkoopsaanbiedingen worden geweigerd!

Gezochte jetons.

Teneinde zijn verzameling zilveren jetons te volledigen, zoekt de heer Paul De Baeck, voorzitter van het E.G.M.P., volgende jetons : Elisabeth van Oostenrijk :

De Coster 726 : HINC HORTA FOVETUR AB ILIA

De Coster 727 : PATRIAM SERVATA TUEBOR

De Coster 734 : QUA SIT EUNDUM MONSTRAT ITER

Karel van Lorreinen :

De Coster nummers 797, 801, 806, 807, 808, 813, 814, 817, 818, 820, 822, 823, 834, 842, 849, 850, 857, 859 en 862.

Bij voorbaat dank aan al wie een bod stuurt naar P. De Baeck, Van Putlei 72 te 2000 Antwerpen.

Nieuw Nederlandstalig numismatisch tijdschrift : De Beeldenaar.

Wij vermeldden reeds de fusie van de twee Nederlandstalige numismatische tijdschriften *De Geuzenpenning* en *De Florijn*. Een

wedstrijd werd uitgeschreven voor de keuze van de titel van het nieuw tijdschrift. De jury, samengesteld uit Mevrouw A. N. Zadox-Josephus Jitta en de heren H. Enno van Gelder, D. H. Couvee en J. Koning, verkoos als beste ingezonden titel *De Beeldenaar*. Het tijdschrift draagt als ondertitel *Munt- en penningkundig nieuws*.

Uitslag van de tombola gehouden op de algemene vergadering 1976.

Op verzoek van het bestuur van de afdeling Leuven, publiceren we de lijst van de winnende nummers van de tombola georganiseerd op 17 oktober 1976 ter gelegenheid van de jaarlijkse algemene vergadering van het E.G.M.P. :

11 - 210 - 351 - 250 - 2 - 203 - 209 - 528 - 566 - 523 - 330 - 572 - 448 - 20 - 165 - 682 - 445 - 204 en 593.

Medailles van Jean-François Lambert.

De heer Marcel Thirion maakt een studie over het werk van deze medailleur, geboren in 1806 en overleden in 1868. Lezers die in het bezit zouden zijn van werken van Jean-François Lambert worden verzocht daarvan een beschrijving over te maken aan de redactie (onderwerp, omschriften, doormeter, metaal). Indien mogelijk zou een foto, tekening of potloodafdruk eveneens welkom zijn.

RUILBEURZEN

<i>Wie richt in</i>	Cercle Numismatique de Nivelles.
<i>Wat</i>	zesde jaarlijkse numismatische dag.
<i>Waar</i>	Café L'Union, Grand'Place 27 te Nivelles.
<i>Wanneer</i>	zondag 20 maart 1977 van 9.30 tot 17.30 u.
<i>Reservatie schriftelijk</i>	Lauriers Jean, boulevard des Arbalétriers 7, 1400 Nivelles. Bourdon Gaston, place Fernand Cocq 4, 1050 Bruxelles.
<i>telefonisch</i>	067/22.78.61 (J. Lauriers). 02/512.92.28 (G. Bourdon).
<i>Prijs deelneming</i>	100 BF per tafel te storten op rekening nr. 271-0046549-21 (Société Générale des Banques) van de Section de Nivelles A.E.N.

Inkom
Faciliteiten gratis voor de leden van het E.G.M.P.
bar, restaurant en parking ter plaatse.

Wie richt in
Wat Afdeling Gent van het E.G.M.P.
vijfde internationale numismatische
ruilbeurs.

Waar Handelsbeurs, Kouter te Gent.
Wanneer zaterdag 2 april 1977.
Reservatie tot 15 maart 1977.
Prijs deelneming 250 BF per tafel te storten op bank-
rekening nr. 290-0245706-26 Generale
Bankmaatschappij Gentbrugge-Noord
van het Europees Genootschap Afde-
ling Gent of te betalen aan de heer A.
Haecq tijdens de vergaderingen.

Inkom 20 BF voor niet-leden van het E.G.M.P.
Faciliteiten buffet in de zaal, gratis parking in de
onmiddellijke omgeving.

Wie richt in : Numismatica Leuven.
Wat : internationale muntenruilbeurs.
Waar : in de zaal van de Tuinbouwschool,
Mechelsevest te Leuven.
Wanneer : zondag 1 mei 1977 van 9 tot 17 u.
Reservatie : tot 15 april 1977.
Reservatie : Davit Luc, Rigessel 35, 3111 Wezemaal.
Reservatie *schrijftelijk* : 016/22.79.14. (J. Vanhorebeek).
Reservatie *telefonisch* :
Prijs deelneming : 100 BF per meter tafel te storten op
bankrekening nr. 230-0162548-93 Generale
Bankmaatschappij.
Faciliteiten : parking, bar, buffet ter plaatse, tombola.

Wie richt in : Numismatische Kring Dendermonde.
Wat : eerste internationale numismatische ruil-
dag naar aanleiding van het vijfjarig
bestaan van de afdeling.
Waar : in de zalen van het H. Maagdcollege te
Dendermonde. Ingang: Noordlaan.
Wanneer : donderdag 19 mei 1977 (Hemelvaartdag)
van 9 tot 18 u.

Reservatie
Reservatie *schrijftelijk* : Gaston Galle, Sint-Gillislaan 141, 9330
Dendermonde.

Reservatie *telefonisch* : 052/211569 A. Van Den Bossche.
Prijs deelneming : 100 BF per meter tafel te storten op
rekening nr. 393-0215324-73 Bank Brussel
Lambert te Dendermonde.

Faciliteiten : bar, koud buffet, parking ter plaatse, ten-
toonstelling, tombola.

TE WEERHOUDEN DATA

5 maart 1977 veiling Sobelar te Brussel.
12 maart 1977 veiling De Mey te Brussel.
20 maart 1977 6de jaarlijkse numismatische dag te Nivelles.
26 maart 1977 salon van de Société Numismatique de
Paris et sa Région.

12 februari tot
2 april 1977 tentoonstelling « Munten en eretekens van
het koninkrijk België 1831-1976 » in het
Penningkabinet te Brussel.

2 april 1977 5de internationale numismatische dag te
Gent.

3 april 1977 ruilbeurs te Tilburg.
23 april 1977 numismatische dag te Luik.
1 mei 1977 internationale muntenruilbeurs te Leuven.
19 mei 1977 1ste internationale numismatische ruil-
beurs te Dendermonde.

18 september 1977 numismatische dag te Couvin.
2 oktober 1977 ruilbeurs te Tilburg.
22 oktober 1977 salon van de Société Numismatique de
Paris et sa Région.

11 november 1977 internationale numismatische ruilbeurs te
Tienen.

20 november 1977 ruilbeurs te Tilburg.